

บทความวิจัย

ศักยภาพชุมชนในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค*, ปุณยวีร์ ศรีรัตน์, ประนอม การชนันท์ และศราวาสดี นวกัณฑ์วรกุล
สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อีเมล: prutsorn_rit@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และคณะนักวิจัย จำนวน 9 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคชุมชน ภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน จำนวน 22 คน โดยใช้วิธีการเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินศักยภาพชุมชน และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายภาคี และศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ศักยภาพด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และศักยภาพด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน คือ เชื่อมโยงเรื่องเล่า ตำนาน กับประวัติศาสตร์ชุมชนและพัฒนาเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว จัดทำเรื่องเล่า ตำนาน พัฒนาทักษะการถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน ประสบการณ์การท่องเที่ยว มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

Received: Received: November 3, 2023, Revised: December 8, 2023, Accepted: December 14, 2023

* Corresponding author

COMMUNITY POTENTIAL OF TOURISM EXPERIENCE MANAGEMENT BASED ON
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AT LAN SAKA DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

Prusson Rittimontri Zimik, Pooyawee Srirat, Pranom Karnchanan,
and Sarawatsadee Nawakanworrakul
Tourism Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
E-mail : prutsorn_rit@nstru.ac.th*

Abstract

The purpose of this research is to assess the community's potential in managing tourism experiences based on the cultural heritage of stories and legends of Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. The study employed a purposive sampling strategy chosen from four distinct groups for analysis: the private sector, government sector, academic sector, and researcher sector consisted of 9 people and 22 people were involved for the four key informant group comprising of private sector, government sector, community sector, and academic sector. Data were collected using a community potential assessment form and focus group. Data were analyzed using mean statistics, standard deviation and content analysis.

The finding of the study indicate that the community has the potential to organize tourism experiences based on the overall cultural heritage at a high level. It has a high potential for engagement and collaboration as well as community organization and management. However, the potential for activities and learning and the potential of space and tourism resources is at a moderate level. As for suggestions regarding community tourism experiences, it is proposed to establish connections between stories, legends with community history, subsequently transforming them into engaging activities that offer unique travel experiences for tourists. This approach can foster the creation of captivating stories and legends, while simultaneously cultivating valuable skills among community members. Furthermore, it can enhance the promotion of other tourist attractions that encompass the cultural history of the local population.

Keywords: *Community Potential, Tourism Experience, Intangible Cultural Heritage*

* Corresponding author

บทนำ (Introduction)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่หลายชุมชนให้ความสนใจและนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่คนในชุมชน ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงศักยภาพหรือความพร้อมของชุมชนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หากชุมชนมีศักยภาพที่ย่อมจะนำเอาทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต และวัฒนธรรม มาพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวชมตามที่ ศศิษา หมตมลทิล (2562) ได้อธิบายว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้รับความนิยมนมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความนิยมในการท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งคนในชุมชนก็ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญต่อศักยภาพของชุมชนเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนโดยไม่ทำลายวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีความอย่างยั่งยืน

ศักยภาพการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนอาจมีความแตกต่างกัน แต่ชุมชนก็สามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีศักยภาพได้ ดังที่ ปิยวรรณ ไทยเกิด (2560) ได้อธิบายว่า การพัฒนาปรับปรุงศักยภาพด้านข้อมูลข่าวสาร เส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เป็นแนวทางของการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในขณะที่ ประนอม การชนะนันท (2563) ได้กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาทั้งความรู้ความสามารถของบุคคลในชุมชนเพื่อให้มีความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการพัฒนาองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลข่าวสาร สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ ความปลอดภัย รวมถึงระบบสาธารณูปโภค และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ดังงานวิจัยของ พูนทรัพย์ เศษศรี และสุจิตรา ริมดุสิต (2566) ได้ศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนตำบลคลองโยง มี 4 ด้าน คือ ศักยภาพในการจัดการด้านพื้นที่ของชุมชน ศักยภาพในการจัดการด้านการให้บริการและการให้ความรู้ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ศักยภาพการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน และศักยภาพการจัดการด้านบุคลากรของชุมชน ในขณะที่ งานวิจัยของ เมษะธาวิณ พลโยธีย์ และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย พบว่า ชุมชนไทดำมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 6 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และทุกฝ่ายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

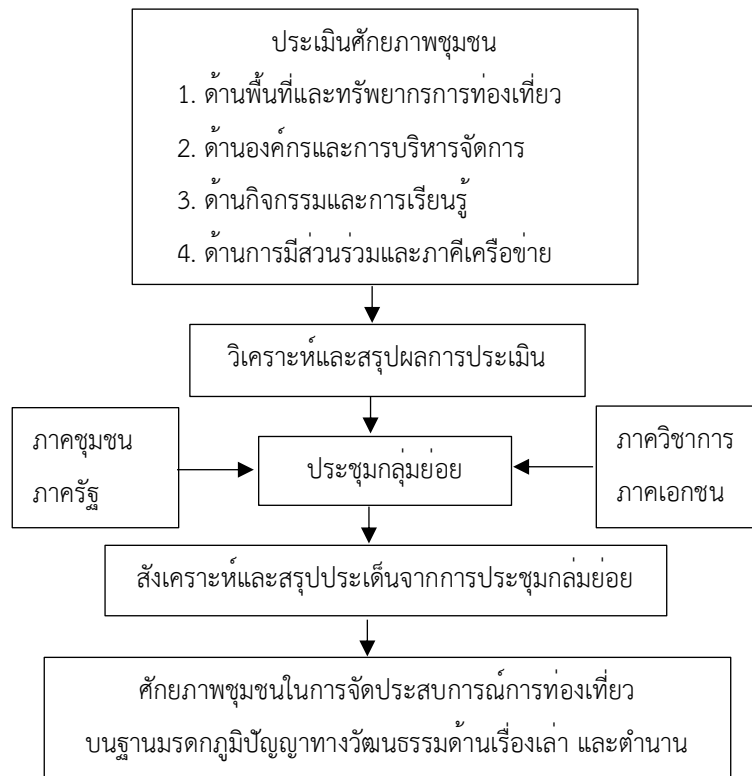
อย่างไรก็ตาม ชุมชนในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตำนาน และเรื่องเล่า ซึ่งจากการศึกษาของ วิเชียร มันแหล (2564) ได้อธิบายไว้ว่า ชุมชนในอำเภอลานสกา มี 5 ชุมชน โดยชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง คือ ชุมชนตำบลกำโลน ในขณะที่อีก 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลลานสกา ชุมชนตำบลขุนทะเล ชุมชนตำบลเขาแก้ว และชุมชนตำบลท่าดี มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ แต่ทั้ง 4 ชุมชนเหล่านี้ก็มีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางคณะผู้วิจัยจึงได้มีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลความต้องการของชุมชน ซึ่งก็พบว่า ชุมชนในพื้นที่ 4 ตำบลเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวรองของอำเภอลานสกา และมีทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เช่น สำนักสงฆ์พ่อท่านคล้าย(เขาธง) และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาถนน

หนทางในอดีตกับเทพเจ้าแดนใต้(พ่อท่านคล้าย) เขาช้างสี ซึ่งเป็นช้างของพระเจ้าศรีธรรมโศก ถ้ำน้ำศรีธรรมโศกราช เป็นสถานที่ที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ศาลตาขุน (อนุสาวรีย์หมื่นไกรพลขันธ์) เป็นทหารเอกของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เหล่านี้เป็นต้น รวมถึงคนในชุมชนก็มีความต้องการให้พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน แต่ชุมชนยังไม่มีข้อมูลด้านศักยภาพชุมชนที่เพียงพอในการจะนำมาใช้พัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่องเล่า และตำนานที่มีอยู่ในชุมชน

การศึกษาค้นคว้านี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพของชุมชนด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่ายในการจัดการท่องเที่ยวโดยการนำเอามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานมาเป็นฐานในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สอดคล้องกับทรัพยากร และทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวรองของอำเภอลานสกาได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน ในขณะเดียวกัน ชุมชนก็จะเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว รวมถึงได้เรียนรู้ในการดูแลรักษาทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการทบทวนแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (กรมการท่องเที่ยว, 2561) และศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว (พูนทรัพย์ เศษศรี และ สุจิตรา ริมดุสิต, 2566) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ (1) ศักยภาพด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) ด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ (3) ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective of the Research)

เพื่อประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีวิจัย (Research Methodology)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ หน่วยงานทำงานด้านการท่องเที่ยวหรือมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างทำการสุ่มด้วยวิธีการเจาะจงจากตัวแทนหน่วยงานทำงานด้านการท่องเที่ยวหรือมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ คือ ผู้แทนหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทนจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน (2) ภาควิชาการ คือ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานวิจัยหรือบริการวิชาการเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน (3) ภาคเอกชน คือ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน และประธานชมรมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน และ (4) คณะนักวิจัย จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

1.2 การวิจัยคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนหน่วยงานทำงานด้านการท่องเที่ยวหรือมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย (1) ภาคชุมชน คือ ผู้แทนชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ 4 ตำบลของอำเภอลานสกา คือ ตำบลขุนทะเล

ตำบลลานสกา ตำบลเขาแก้ว และตำบลท่าดี โดยกำหนดโควตาตำบลละ 3 คน รวม 12 คน (2) ภาครัฐ สุ่มด้วยวิธีการเจาะจงจากผู้แทนหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรือผู้แทน จำนวน 1 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าดี ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว และตัวแทนเทศบาลตำบลขุนทะเล หน่วยงานละ 1 คน รวม 7 คน (3) ภาควิชาการ สุ่มด้วยวิธีการเจาะจง คือ ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานวิจัยหรือบริการวิชาการเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน และ (4) ภาคเอกชน สุ่มด้วยวิธีการเจาะจง ได้แก่ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน และประธานชมรมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือผู้แทน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 22 คน

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้คือ แบบประเมินศักยภาพชุมชน ซึ่งดำเนินการสร้างแบบประเมินโดยการทบทวนเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่องเล่า ตำนาน และศักยภาพชุมชน แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์จัดทำเป็นแบบประเมินศักยภาพชุมชน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยการหาค่า IOC (Index of Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาตามหลักการของ ยุทธ ไกยวรรณ และกมลพรรณ ไกยวรรณ (2562) ที่ได้อธิบายว่า ค่าของ IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ซึ่งได้ค่า IOC ของแบบประเมินศักยภาพชุมชน เท่ากับ 0.95 นั่นคือ มีความเที่ยงตรง และนำแบบประเมินไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ไม่ต่ำกว่า 0.60 (Hair et al., 2006) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน 0.942

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชนในการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนาน ซึ่งประกอบด้วยศักยภาพ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) ด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ (3) ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมและภาคเครือข่าย โดยใช้แบบประเมินศักยภาพชุมชน และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล และประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนท่องเที่ยว จำนวน 4 ชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพชุมชน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาควิชาการ ตัวแทนภาคเอกชน และคณะนักวิจัย

4.3 นำผลการประเมินศักยภาพชุมชนไปจัดสนทนากลุ่มกับภาคชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ศักยภาพชุมชนด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมและภาคเครือข่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน ดำเนินการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และทำ

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าทั้งด้านข้อมูล และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

5.3 สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยศักยภาพชุมชนในการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล (Research Conclusions and Discussion)

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนในอำเภอลานสกาที่มีศักยภาพในการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนาน อยู่ในระดับมาก โดยศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย และศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ ศักยภาพด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และศักยภาพด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนำเสนอสรุปผลการวิจัยดังนี้

ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.32, S.D. = .162) โดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมให้บริการ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 3.87, S.D. = .283) รองลงมาคือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนา (\bar{X} = 3.84, S.D. = .121) และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (\bar{X} = 3.84, S.D. = .121) ในขณะที่ การวัดและประเมินผลการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{X} = 3.11, S.D. = .134) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพชุมชนด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่ายภาคี

ศักยภาพ	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. สมาชิกในชุมชนร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	3.68	.215	มาก
2. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3.84	.121	มาก
3. สมาชิกในชุมชนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	3.84	.121	มาก
4. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมให้บริการ	3.87	.283	มาก
5. มีการส่งเสริมการสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกในชุมชน	3.43	.421	มาก
6. หน่วยงานภายนอกมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว	3.73	.122	มาก
7. การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐ/ ภาคเอกชน/ เครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเข้ามาเป็นที่ปรึกษา	3.53	.775	มาก
8. สมาชิกวัดและประเมินผลการบริหารจัดการท่องเที่ยว	3.11	.134	ปานกลาง
รวม	3.62	.162	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 1 การที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการทางการท่องเที่ยว การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนา การอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และการร่วมวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ดังที่งานวิจัยของ เมธีธาวิณ พลโยธี และคณะ (2565) ที่พบว่า การเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมทั้งในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน การต้อนรับนักท่องเที่ยว และการพัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในขณะเดียวกัน หน่วยงานภายในที่รับผิดชอบในพื้นที่

ของอำเภอลานสกา และหน่วยงานจากภายนอกทั้งที่เป็นสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ ระดับจังหวัดที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว และสมาคมท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนในอำเภอลานสกา มีภาคีเครือข่าย และความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในอำเภอลานสกา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี (2561) ที่พบว่า การใช้ทรัพยากรบุคคลร่วมกันของเครือข่ายในการบริหารจัดการ และให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนในอำเภอลานสกา มีศักยภาพด้านองค์กรชุมชน และการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อหารือหรือตัดสินใจร่วมกัน มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .371) รองลงมาคือ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .204) และมีโครงสร้างองค์กรและการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .351) ในขณะที่ การจัดการรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = .460) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ศักยภาพชุมชนด้านองค์กรชุมชนและการบริหารจัดการ

ศักยภาพ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีโครงสร้างองค์กรและการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน	3.66	.351	มาก
2. กำหนดแผนบริการจัดการท่องเที่ยว	3.28	.197	ปานกลาง
3. ประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อหารือหรือตัดสินใจร่วมกัน	3.87	.257	มาก
4. ชุมชนมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง	3.83	.204	มาก
5. การจัดการรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน	3.22	.460	ปานกลาง
รวม	3.57	.168	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 2 ชุมชนมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อหารือหรือตัดสินใจร่วมกัน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญา วิถีชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักคือ ศีรีวง ทำให้มีการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนภายใต้การใช้ประโยชน์จากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนาน ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามแนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืน ดังงานวิจัยของ สุดถนอม ต้นเจริญ (2560) ที่พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการ ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็ควรมีการพัฒนาในส่วนของการกำหนดแผนบริหารจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจน เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบ การประเมินผลการบริการจัดการ เป็นต้น และการจัดการรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกันแก่กลุ่มสมาชิกเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนานของชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนในอำเภอลานสกา มีศักยภาพด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.37, S.D. = .371) โดยความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 3.69, S.D. = .347) รองลงมา คือ กิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (\bar{X} = 3.60, S.D. = .218) และกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว (\bar{X} = 3.55, S.D. = .505) ในขณะที่ ศักยภาพของกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะให้ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{X} = 3.06, S.D. = .353) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ศักยภาพชุมชนด้านกิจกรรมและการเรียนรู้

ศักยภาพ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมาย และการบริการในชุมชน	3.18	.454	ปานกลาง
2. กิจกรรมให้ประโยชน์และคุ้มค่าในการเรียนรู้	3.06	.353	ปานกลาง
3. รูปแบบ เนื้อหา ความรู้สึก และวิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม	3.16	.681	ปานกลาง
4. ความหลากหลายของกิจกรรม	3.69	.347	มาก
5. กิจกรรมมีความเหมาะสม เอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว	3.55	.505	มาก
6. กิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	3.60	.218	มาก
รวม	3.37	.371	ปานกลาง

ผลการวิจัยจากตารางที่ 3 ชุมชนมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว แต่ชุมชนก็ควรพัฒนารูปแบบ และเนื้อหาของกิจกรรมโดยการนำเอามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่องเล่า ตำนาน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและสร้างการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ชุมชนก็ควรพัฒนาบุคคลในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ ให้มีทักษะและเทคนิคการสื่อความหมายที่น่าสนใจเพื่อเชื่อมโยงเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องของชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ และคุ้มค่าแก่นักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้บริการโดยคนในชุมชนเพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ดังงานวิจัยของ ฐาปกรณ์ ทองคำนุช และคณะ (2565) ที่อธิบายว่า การสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงความเป็นท้องถิ่นหรือชุมชน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งสร้างประสบการณ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจ รวมถึงการที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชน และได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การได้พูดคุย การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของชุมชน หรือระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันเองก็จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการได้รับความรู้หรือการได้เรียนรู้ ในขณะที่งานวิจัยของ ณัฐพัชร มณีโรจน์ (2560) ได้ อธิบายว่า การสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ช่วยสร้างประสบการณ์จริงแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างการตระหนักรู้ว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ และยังช่วยส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น

ศักยภาพชุมชนด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.36, S.D. = .275) โดยการคมนาคม มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 3.61, S.D. = .356) รองลงมา คือ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น/จัดทำเส้นทางกับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น (\bar{X} =

3.46, S.D. = .427) เส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่ (\bar{x} = 3.27, S.D. = .359) ขณะที่การแบ่งขอบเขตใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{x} = 3.09, S.D. = .451) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ศักยภาพชุมชนด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว

ศักยภาพ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. การคมนาคม	3.61	.356	มาก
2. เส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่	3.27	.359	ปานกลาง
3. การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น/จัดทำเส้นทางกับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น	3.46	.427	มาก
4. การแบ่งขอบเขตใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	3.09	.451	ปานกลาง
รวม	3.36	.275	ปานกลาง

ผลการวิจัยจากตารางที่ 4 พื้นที่ชุมชนในอำเภอลานสกามีการคมนาคมที่สะดวก และสามารถจะเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ทั้งภายในและภายนอก แต่ก็ควรพัฒนาศักยภาพการแบ่งขอบเขตพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงทรัพยากรมรดกภูมิปัญญา เรื่องเล่า ตำนานที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และเกี่ยวข้องกับเรื่องราววิถีชีวิตชุมชนซึ่งยังไม่ได้มีการจัดทำข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ชุมชนจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่และนำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาเรื่องเล่า และตำนานแก่นักท่องเที่ยว และเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ซึ่งจะช่วยให้การท่องเที่ยวของชุมชนขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องโดยคนในชุมชน ดังงานวิจัยของ นันชนลิน อินทนุพัฒน์ (2563) ที่ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์ พบว่า องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ และด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชุมชนของชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากมีอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำซึ่งเป็นชุมชนเชื้อสายเขมรและมีวิถีวัฒนธรรมที่งดงาม ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมจะช่วยสร้างการเรียนรู้และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้แล้ว ผลการวิจัยยังพบว่า ชุมชนที่มีศักยภาพสูงในการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนาน คือ ชุมชนตำบลเขาแก้ว รองลงมา คือ ชุมชนตำบลขุนทะเล และชุมชนตำบลลานสกา ในขณะที่ชุมชนตำบลท่าดี มีศักยภาพปานกลาง ซึ่งอาจเนื่องมาจากชุมชนตำบลท่าดียังไม่มีระบบการให้บริการนักท่องเที่ยว และไม่มีคามชัดเจนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสร้างประสบการณ์เรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องเล่า และตำนานของชุมชนในอำเภอลานสกา ดังนี้

1. นำเอาเรื่องเล่า และตำนานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบุคคลสำคัญในพื้นที่ชุมชน เช่น พระเจ้าศรีธรรมโศกราช ตาขุนพล พ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เหยี่ยวงูโม เป็นต้น รวมถึงอาหารพื้นบ้าน และสมุนไพร มาเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน แล้วพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว

2. จัดทำ Story เกี่ยวกับเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ชุมชน เช่น แหล่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์ ณ วัดเชิงผาวนาราม (วัดชายเขา) ถ้ำน้ำพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ห้วยนาคราช เป็นต้น เพื่อนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และนำไปใช้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการดึงกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) หรือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์

เพจเฟซบุ๊ก ยูทูปเบอร์ เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์จะช่วยให้ชุมชนมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนเพิ่มขึ้น

3. การจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน เช่น โซนของที่ระลึก โซนถ่ายรูป โซนสุขภาพ เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็ควรพัฒนาป้ายสื่อข้อมูล และป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเที่ยวชม รวมถึงการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก

4. การพัฒนาทักษะ และเทคนิคการถ่ายทอดเรื่องเล่า ตำนาน ให้แก่นักในชุมชนต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงและเชื่อมโยงเรื่องเล่า ตำนานกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชน จะช่วยสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

5. ชุมชนมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหลักคือ ศีรีวง แต่ก็ควรมีการเพิ่มการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวโดยการนำเอาเรื่องเล่า ตำนาน มาพัฒนาเป็นกิจกรรมในเส้นทางท่องเที่ยวแล้วเชื่อมโยงเรื่องเล่า ตำนานจากแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปสู่อีกแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และใช้เวลาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มาพักค้างคืนในชุมชน

6. ชุมชนมีเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ซึ่งทำให้มีความร่วมมือในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็ต้องให้ความสำคัญต่อการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว และมีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ระมัดระวังอย่าให้การท่องเที่ยวเข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่ (New body of knowledge)

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในอำเภอลานสกา ดังนี้

1. ชุมชนในอำเภอลานสกา มีศักยภาพในการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาด้านเรื่องเล่าและตำนาน โดยมีศักยภาพสูงในด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย และด้านองค์กรและการบริหารจัดการ แต่มีศักยภาพปานกลางในด้านการกิจกรรมและการเรียนรู้ และด้านพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยว

2. ชุมชนที่มีศักยภาพสูงในการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาด้านเรื่องเล่าและตำนาน คือ ชุมชนตำบลเขาแก้ว รองลงมาคือ ชุมชนตำบลขุนทะเล และชุมชนตำบลลานสกา ส่วนชุมชนที่มีศักยภาพต่ำในการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาด้านเรื่องเล่าและตำนาน คือ ชุมชนตำบลท่าดี

3. ชุมชนควรพัฒนาศักยภาพในการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาด้านเรื่องเล่าและตำนาน ดังนี้

3.1 ด้านการให้บริการ ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมีบุคลากรที่เป็นคนในชุมชนประจำแหล่งท่องเที่ยว เพื่อคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรนำเอามรดกภูมิปัญญา เรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ชุมชน ไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ มีการจัดทำคู่มือนำชม และจัดทำ Story เกี่ยวกับเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ชุมชนที่มีประโยชน์ และคุณค่าในการเรียนรู้

3.3 ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการกำหนดแผนบริหารจัดการที่ชัดเจน เช่น การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบของการท่องเที่ยว และการประเมินผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน การ

พัฒนาทักษะการให้บริการ และทักษะการถ่ายทอดเรื่องเล่า ตำนานให้แก่คนในชุมชน และการจัดการรายได้และผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่กลุ่มสมาชิก

3.4 ด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ควรมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดทำแผนที่ ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ขอค้นพบนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม : เรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยขอขอบคุณคนในชุมชนตำบลเขาแก้ว ตำบลท่าดี ตำบลลานกาและตำบลขุนทะเล สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวนครศรีธรรมราช และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการวิจัย และท้ายสุดนี้ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอดในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). *มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาปกรณ์ ทองคำนุช, เบญจพร เชื้อผึ้ง และธาริดา สกุลรัตน์. (2565). แนวทางสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเพื่อชิมกาแพ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(3), 190-206.
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 25-46.
- ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี. (2561). *รูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชนบ้านอาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นัชชนลิน อินทนนท์. (มีนาคม - เมษายน 2563). ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(2), 62-73.
- ปิยวรรณ ไทยเกิด. (2560). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. คณะการจัดการการท่องเที่ยว ศูนย์ภูเก็ต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประนอม การชนันท์. (2563). *รายงานการศึกษาวิจัยการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพินตา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. งบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562
- พูนทรัพย์ เศษศรี และสุจิตรา रिมนุสิต. (2566). ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 19(4), 40-49.
- เมษ์ธาวิณ พลโยธี สุธาธิณี หนูเนียม สุวิชาดา สกุลวานิชเจริญ. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 18(1), 1-25.

ยุทธ ไถยวรรณ และ กมลพรรณ ไถยวรรณ. (2562). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการโรงแรมและการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร มั่นแท้, พงษ์จันทร์ คล้ายอุดม, สุกัญญา ไหมเครือแก้ว, เบญจวรรณ คงชน, พัชณิยา เอกเพชร, ปุณยวีร์ ศรีรัตน์, สุนันทา คันธานันท์, ทวีสินธุ์ ตั้งเซ่ง และนิชาวดี ตานีเห็ง. (2564). *รายงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชุมชนในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและภาคี โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.

ศศิชา หมดมลทิล. (2562). *ท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีสู่ความยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2566, จาก

https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13 (2), 1–24.

Hair, J. F. Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.